

Հաստատում եմ՝

ԵՊՀ գիտական հարցերի գծով պրոռեկտոր

Ռ. Հ. Բարխուդարյան

« » սեպտեմբեր 2023 թ.

ԱՌԱՋԱՏԱՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԾԻՔ

ԻԳ.00.04-«Միջազգային հարաբերություններ (Քաղաքական գիտություններ)» մասնագիտությամբ քաղաքական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանը հայցող Հովհաննես Խաչատուրի Բարդակչյանի «Էլիտաների էվոլյուցիայի ազդեցությունը Չինաստանի Ժողովրդական Հանրապետության արտաքին քաղաքականության վրա (2003-2020)» թեմայով ատենախոսության վերաբերյալ

Հաստատվել է

Երևանի պետական համալսարանի միջազգային հարաբերությունների ֆակուլտետի քաղաքագիտության ամբիոնի նիստում՝ կայացած 2023 թ. հունիսի 15-ին: Նիստին մասնակցում էին ք.գ.դ., պրոֆ. Աշոտ Ալեքսանյանը, ք.գ.դ., պրոֆեսոր Աշոտ Ենգոյանը, ք.գ.դ., պրոֆեսոր Գարիկ Բեդյանը, պ.գ.դ., պրոֆեսոր Արմենակ Մանուկյանը, ք.գ.դ., պրոֆեսոր Խաչիկ Գալստյանը, ք.գ.թ., դոցենտ Ն. Գալստյանը, .գ.թ., դոցենտ Հ. Մկրտչյանը, ք.գ.թ., դոցենտ Հ. Շափաղայանը, ք.գ.թ., դոցենտ Ա. Սարգսյանը, ք.գ.թ., ասիստենտ Փ. Ենգոյանը, ք.գ.թ., ասիստենտ Ստեփան Ջանգոգյանը, ասիստենտ Մ. Ալիխանյանը, ք.գ.թ., ասիստենտ Խ. Ազատյանը, ք.գ.թ., ասիստենտ Գ. Պետրոսյանը, վարչարարության մասնագետ Լ. Հարությունյանը:

«Էլիտաների էվոլյուցիայի ազդեցությունը Չինաստանի Ժողովրդական Հանրապետության արտաքին քաղաքականության վրա (2003-2020 թթ.)» ատենախոսության արդիականությունը չի կարելի գերազնահատել միջազգային հարաբերությունների և չինագիտության ոլորտում: Վերջինիս արդիականությունը առաջին հերթին պայմանավորված է ժամանակակից միջազգային հարաբերություններում

Չինաստանի դերի շարունակական աճով: Վերջին մի քանի տասնամյակների ընթացքում Չինաստանը հաստատել է իր դիրքերը որպես տնտեսական, քաղաքական և անվտանգային հարցերում համաշխարհային խոշոր դերակատար: Նրա արտաքին քաղաքական որոշումները խորը հետևանքներ ունեն միջազգային հանրության համար: Հաշվի առնելով Չինաստանի դերի դինամիկ աճը համաշխարհային քաղաքականության ոլորտում, նրա արտաքին քաղաքականությունը ձևավորող գործոնների ըմբռնումը մեծ կարևորություն է ստանում միջազգային հարաբերությունների տարբեր ասպեկտներն ուսումնասիրող ետազոտոլոգների համար: Ատենախոսությունն անդրադառնում է այս հրատապ հետազոտական խնդրին՝ ուսումնասիրելով էլիտաների ազդեցությունը, որոնք հաճախ առանցքային դեր են խաղում արտաքին քաղաքական որոշումների մշակման գործում:

Չինաստանի էլիտան վերջին տասնամկայներում ենթարկվել է զգալի որակական փոփոխությունների: Մկսած նոր քաղաքական գործիչների աճից մինչև Չինաստանի Կոմունիստական կուսակցության մեջ ուժերի հավասարակշռության փոփոխությունը, այս փոփոխությունները ոչ միայն ազդեցին երկրի ներքին քաղաքականության վրա, այլև թողեցին երկարաժամկետ հետևանքներ Չինաստանի և տարածաշրջանի պետությունների, ինչպես նաև համաշխարհային քաղաքականության խոշոր դերակատարների հետ հարաբերություններում: Կենտրոնանալով էլիտաների էվոլյուցիայի վրա՝ սույն հետազոտությունը ցույց է տալիս Չինաստանի արտաքին քաղաքականության և արտաքին քաղաքական որոշումների կայացման գործընթացի դինամիկ բնույթը:

Միջազգային հարաբերությունների ասպարեզում Չինաստանի ձեռք բերած հաջողությունները մեծապես նրա տնտեսական հսկայական ձեռքբերումների հետևանք են: Բայց այս ձեռքբերումներն այդքան տպավորիչ չէին լինի առանց Չինաստանի ակտիվ արտաքին քաղաքականության և դիվանագիտության, որոնք զգալի ներդրում են ունեցել առճակատման երկրներ աշխարհում երկրի արտաքին անվտանգության ապահովման, երկրի տնտեսության վերականգնմանը նպաստող պայմանների ստեղծման գործում՝ որպես դրա արդիականացում և ազգային գլխավոր նպատակի իրագործում:

2003-2020 թվականների ուսումնասիրության շրջանն ընդգրկում է Չինաստանի նորագույն պատմության կարևոր դարաշրջանը, որը ներառում է այնպիսի իրադարձություններ, ինչպիսիք են համաշխարհային ֆինանսական ճգնաժամը, Արաբական գարունը, Հարավչինական ծովի կոնֆլիկտը և «Գոտի և ճանապարհ» նախաձեռնությունը: Հասկանալը, թե ինչպես է վերնախավի դինամիկան ազդել այս մարտահրավերներին Չինաստանի արձագանքի վրա, կարևոր է ժամանակակից գլոբալ կարգը հասկանալու համար:

Հետազոտությունը նպաստում է էլիտայի տեսության ավելի լայն դաշտին քաղաքագիտության և միջազգային հարաբերությունների շրջանակներում: Այն ծառայում է որպես գործնական օրինակի ուսումնասիրություն՝ հասկանալու համար, թե ինչպես են վերնախավերը, սեփական շահերը և փոխազդեցությունն ազդում երկրի արտաքին քաղաքականության որոշումների վրա: Այս տեսական ընդհանրացումը կարող է կիրառվել այլ ազգերի արտաքին քաղաքականության ուսումնասիրության համար՝ դարձնելով այն Չինաստանի շրջանակներից դուրս:

Ատենախոսության բացահայտումները ոչ միայն ակադեմիական հետաքրքրություն են ներկայացնում, այլ նաև գործնական նշանակություն ունեն քաղաքականություն մշակողների, դիվանագետների և միջազգային հարաբերությունների վերլուծաբանների համար: Այն, թե ինչպես է վերնախավի դինամիկան ազդում Չինաստանի արտաքին քաղաքական որոշումների վրա, կարող է ավելի արդյունավետ քաղաքական ռազմավարություններ և բանակցություններ վարել Չինաստանի Ժողովրդական Հանրապետության հետ:

Եզրափակելով, ատենախոսության արդիականությունը կայանում է նրանում, որ այն ուսումնասիրում է ժամանակակից միջազգային հարաբերությունների մեծ հետաքրքրություն ներկայացնող հիմնահարցերից մեկը՝ էլիտայի էվոլյուցիայի դերը Չինաստանի արտաքին քաղաքականության ձևավորման մեջ: Այն արժեքավոր պատկերացումներ է տալիս այս բարդ հարաբերությունների վերաբերյալ՝ ուշադրություն հրավիրելով չինական քաղաքականության դինամիկ բնույթի և դրա գլոբալ հետևանքների վրա: Ավելին, հիմնահարցի ընկալումը Հայաստանի Հանրապետության արտաքին

քաղաքականության մշակման պրիզմայով և ամուր մեթոդաբանությունը մեծացնում են դրա նշանակությունը՝ այն դարձնելով արժեքավոր հավելում չինագիտության և միջազգային հարաբերությունների բնագավառում:

Հիմնվելով վերոհիշյալ մոտեցումների և պաշտպանության ներկայացված հիմնական դրույթների վրա՝ ցանկանում ենք ներկայացնել հետևյալ դիտողությունները.

1. Ատենախոսության առաջին գլխի առաջին ենթագլխում (տե՛ս էջ 13-27) հեղինակը մանրամասն անդրադարձ է կատարել էլիտոլոգիայի ոլորտում զգալի ներդրում ունեցած մտածողների և հետազոտողների աշխատանքներին, իսկ նույն գլխի երկրորդ ենթագլխում: Աշխատանքն ավելի համապատասխան կլիներ Միջազգային հարաբերություններ դասիչին, եթե Հովհաննես Բարդակչյանը խուսափեր քաղաքական մտածողների աշխատանքների ծավալուն ուղղակի մեջբերումներից, որոնք շեղում են ատենախոսության բուն նյութից և չեն հարստացնում հետազոտության տեսամեթոդաաանական հիմքերը: Նման խնդիր տեսնում ենք նաև ատենախոսության առաջին գլխի երկրորդ ենթագլխում, որտեղ պատմալեզվաբանական ակնարկը, լինելով հետաքրքիր, ոչնչով չի նպաստում հետազոտության առջև դրված խնդիրների լուծմանը: Աշխատանքը կշահեր, եթե ատենախոսը փորձեր համեմատական վերլուծություն կատարել էլիտայի մասին արևմտյան և արևելյան պատկերացումներում: Մասնավորապես, ցանկալի կլիներ ուշադրություն դարձնել այն հանգամանքին, որ ՉԺՀ-ն միջազգային ասպարեզ դուրս եկավ այն պայմաններում, երբ աշխարհը բաժանվեց երկու հակամարտող քաղաքական համակարգերի, որոնց կենտրոններն էին Խորհրդային Միությունը և Ամերիկայի Միացյալ Նահանգները: Հետո Չինաստանը դիրքավորվեց ԽՍՀՄ-ի կողքին՝ դառնալով միջազգային դիմակայության մասնակից: Այնուհետև, ԽՍՀՄ փլուզման պատճառով եղավ երկար շեղում՝ դուրս գալով Խորհրդային ազդեցության ոլորտից՝ համաշխարհային քաղաքականության մեջ ամրապնդելով սեփական կարգավիճակը: Ներկայումս Չինաստանի ղեկավարությունը հավասար, փոխշահավետ համագործակցության քաղաքականություն է վարում աշխարհի բոլոր պետությունների հետ՝ անկախ նրանց հասարակական-քաղաքական կառուցվածքից, և հանդիսանում է

բազմաբևեռ աշխարհի նախաձեռնողներից ու ամենաակտիվ կողմնակիցներից մեկը, որը պետք է պայմաններ ստեղծի միջազգային հարաբերությունների բոլոր մասնակիցների անվտանգ համակեցությունը՝ անկախ նրանց ուժից, հարստությունից, չափից, սոցիալական կառուցվածքից: Պատմական այս հանգրվանների միջև ընկած ժամանակահատվածում հստակ տեսանելի են ՉԺՀ-ի արտաքին քաղաքականության անկախ փուլերը: Նրանցից յուրաքանչյուրը որոշվում էր իր ներքին և արտաքին գործոններով: Այս առումով ցանկալի կլիներ ուշադրություն դարձնել նաև այն հանգամանքին, որ ՉԺՀ-ի արտաքին քաղաքական կուրսը միշտ չէ, որ բերում էր ակնկալվող արդյունքներին, քանի որ տեղի ունենում նախկին հայեցակարգային ուղեցույցների փոփոխություն, և առկա պայմաններին համարժեք նոր տեսական հիմնավորումների որոնում: Այնուամենայնիվ, Չինաստանի արտաքին քաղաքականության ռազմավարական գիծը միշտ մնացել է անփոփոխ՝ նպաստել հիմնական ազգային նպատակի իրագործմանը, այսինքն՝ ՉԺՀ-ն վերածելով հզոր, բարձր զարգացած ժամանակակից պետության, որն ունի հեղինակություն և ազդեցություն աշխարհում:

2. Աշխատանքը կշահեր, եթե հեղինակի կողմից կազմվեին աղյուսակներ և գծապատկերներ, որոնց միջոցով հնարավոր կլիներ պատկերավոր ցույց տալ տարբեր ժամանակաշրջաններում քաղաքական էլիտայի փոխակերպման հիմքերը, առանձնահատկությունները, գործոնները և ցուցանիշները, երկրի արտաքին քաղաքական տարբեր փուլերում:
3. Մինևույն ժամանակ աշխատանքում անհրաժեշտ էր անդրադարձը կուսակցությունների տեսության, Կոմունիստական կուսակցության առանձնահատկություններին գլոբալացման պայմաններում, որոնք ազդում են կուսակցությունում էլիտայի շրջապտույտի վրա: Հաշվի առնելով այն, որ Չինաստանին հաջողվել է լիովին օգտվել գլոբալիզացիայի բոլոր առավելություններից, բայց միայն տնտեսական դաշտում: Անդրազգային կորպորացիաների կողմից կապիտալի համատարած ներգրավումը երկիր թույլ է տալիս Չինաստանի ղեկավարությանը լուծել ոչ միայն ներքին խնդիրները, այլև պահպանել խաղաղությունը երկրի շուրջ և ստեղծել պայմաններ, որտեղ ՉԺՀ-ի հետ հարաբերությունների ցանկացած սրացում դառնում է անշահավետ

կամ վտանգավոր մրցակիցների համար: Ակնհայտ է, որ նման պայմաններում գլոբալիզացիան վերացրել է ցանկացած տեսակի հակաչինական բոլոստեղծելու հնարավորությունը:

4. Գիտական աշխատանքի նորույթը, որը պետք է հանդիսանար ատենախոսության առանցքային ներդրում միջազգային հարաբերությունների ուսումնասիրության մեջ հստակ ձևակերպված չէ, այն մակերեսորեն նշվում է աշխատանքի տարբեր գլուխներում:
5. Ցանկանում ենք ուշադրություն գրավել նաև այն փաստի վրա, որ Հ. Բարդակչյանի կողմից տպագրված փոքրածավալ հոդվածներից զգալի մասը տպագրված են միևնույն հանդեսում:
6. Եզրակացության վերջին կետը առ այն, որ աշխարհը կանգնած է չինաստանակենտրոն աշխարհակարգի ձևավորման շեմին, նոր չէ, այն շրջանառվում է բավականին երկար ժամանակ, սակայն շարունակում է մնալ վիճելի եթե ոչ տարածաշրջանային, ապա գլոբալ մակարդակով, քանի որ Չինաստանի տնտեսական առավելություններն ու ազդեցությունը դեռևս չեն հանգեցնում նաև քաղաքական, աշխարհաքաղաքական ազդեցության աճին համաշխարհային մակարդակով: Չինաստանի դասակարգումը որպես զարգացած երկիր Պեկինն օգտագործում է ոչ միայն գերտերություն դառնալու իր հեռանկարների վերաբերյալ աճող գլոբալ մտավախությունները հերքելու համար, այլ նաև խթանելու ակտիվ տնտեսական և քաղաքական համագործակցությունն այն երկրների հետ, որոնք ունեն էներգիայի և այլ հումքի զգալի պաշարներ: Արդիականացման հաջողությունները, խաղաղության և զարգացման հայեցակարգին խստորեն հետևելը, խաղաղ միջավայրի ապահովումը նպաստեցին Չինաստանի տնտեսական հզորության արագ աճին: Այս կապակցությամբ փորձագետներն ու քաղաքական գործիչները ուղղակիորեն բարձրացնում են այն հարցը, թե արդյոք Չինաստանը մեծ տերություն է: Ընդ որում, գերակշռում է այն կարծիքը, որ Չինաստանը գտնվում է այս կարգավիճակի ճանապարհին վերջնական փուլում: Դա կարող է հաստատվել «չորրորդ սերնդի» չինացի առաջնորդների կողմից Չինաստանի խաղաղ վերելքի հայեցակարգի առաջնդամամբ:

Ելնելով վերոշարադրյալից, գտնում ենք, որ **Հովհաննես Խաչատուրի Բարդակյանի «Էլիտաների Էվոլյուցիայի ազդեցությունը Չինաստանի Ժողովրդական Հանրապետության արտաքին քաղաքականության վրա (2003-2020)»** թեմայով՝ ԻԳ.00.04 «Միջազգային հարաբերություններ (Քաղաքական գիտություններ)» մասնագիտությամբ քաղաքական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման ատենախոսությունը համապատասխանում է ՀՀ-ում գիտական աստիճանաշնորհման կանոնակարգի 7-րդ կետի պահանջներին և այն երաշխավորվում է հրապարակային պաշտպանության:

Առաջատար կազմակերպություն՝

Երևանի պետական համալսարանի միջազգային հարաբերությունների ֆակուլտետի քաղաքագիտության ամբիոնի վարիչ,
քաղ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր
Աշոտ Ալեքսանյան

Քաղ. գիտ. դոկտ., պրոֆ. Ա. Ալեքսանյանի ստորագրությունը հաստատում եմ՝

Երևանի պետական համալսարանի գիտական քարտուղար,
բանասիրական գիտությունների թեկնածու՝

Մ. Վ. Հովհաննիսյան

ք. Երևան, «22» սեպտեմբեր 2023 թ.

